

dr hab. Wiesław Koczur

Katowice, 19 grudnia 2020 r.

Profesor Uniwersytetu Ekonomicznego

w Katowicach

Recenzja rozprawy doktorskiej

magistra Piotra Sidorowicza pt. „Podleganie ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym”,

przygotowanej pod kierunkiem naukowym dr. hab. Marcina Zielenieckiego, profesora Uniwersytetu Gdańskiego, Wydział Prawa i Administracji UG, Gdańsk 2020, stron 391.

W związku z powierzeniem mi uchwałą Rady Dyscypliny Nauki Prawne Uniwersytetu Gdańskiego nr 32/2020 z dnia 28 września 2020 r. funkcji recenzenta rozprawy doktorskiej mgr. Piotra Sidorowicza pt. „Podleganie ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym”, przygotowanej pod kierunkiem naukowym dr. hab. Marcina Zielenieckiego, profesora Uniwersytetu Gdańskiego, przedkładam niniejszym recenzję tejże rozprawy.

1. Ocena wyboru tematu rozprawy doktorskiej

Problematyka podlegania ubezpieczeniom społecznym, stanowiącym rudymenarny element systemu zabezpieczenia społecznego posiada istotne znaczenie zarówno naukowe, jak i praktyczne (tak społeczne, jak i ekonomiczne). W przypadku polskiego powszechnego systemu ubezpieczeń społecznych dotyczy to w szczególności podlegania ubezpieczeniu emerytalnemu oraz ubezpieczeniom rentowym, co wynika zarówno z doniosłości funkcji socjalnej wskazanych ubezpieczeń, jak i z faktu, iż podleganie im stanowi w niektórych przypadkach (np. osób wykonujących pracę nakładczą, osób wykonujących pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia albo innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, osób prowadzących pozarolniczą działalność, czy też osób współpracujących przy wykonywaniu umów zlecenia i prowadzeniu działalności pozarolniczej) warunek dobrowolnego ubezpieczenia z tytułu choroby i macierzyństwa (tzw. dobrowolność związana).

Doniosłość wskazanej materii potwierdzają także dane Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, zgodnie z którymi w 2019 roku w ramach powszechnego systemu ubezpieczeń społecznych ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegało 16,1 mln osób, przeciętna miesięczna liczba osób pobierających świadczenia emerytalno – rentowe wynosiła 7,7 mln osób, zaś wydatki na emerytury i renty wyniosły 214,3 mld zł, co odpowiadało 9,5% PKB („Ważniejsze informacje z zakresu ubezpieczeń społecznych 2019 r.”, ZUS, Warszawa 2020, ss. 7, 11; "Informacje o świadczeniach pieniężnych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych świadczeniach z zabezpieczenia społecznego I-XII 2019 r.”, ZUS, Warszawa 2020, s. 9-10).

Przypomnieć przy tym należy, iż od czasu reformy powszechnego systemu ubezpieczeń społecznych, ubezpieczenia emerytalne i rentowe występują zarówno w przypadku realizacji obowiązku ubezpieczenia społecznego, jak i dobrowolnego przystąpienia do niego zawsze łącznie, co oznacza, iż nie można podlegać tylko ubezpieczeniu emerytalnemu, albo tylko ubezpieczeniom rentowym (choć odnotować należy, iż doktrynie wyrażono pogląd, że w przypadku tak zwanej dobrowolności wtórnej, którą ustawodawca przewidział w odniesieniu do osób wymienionych w art. 6 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, które zostały zwolnione z obowiązku opłacania składki emerytalnej i rentowej z danego tytułu w związku z opłacaniem tych składek z innego posiadanego tytułu, wniosek może dotyczyć objęcia ubezpieczeniem tylko emerytalnym, tylko rentowym lub obydwoma tymi ubezpieczeniami. Por. I. Jędrasik – Jankowska, *Pojęcia i konstrukcje prawne ubezpieczenia społecznego*, Wydaw. Wolters Kluwer, Warszawa 2018, s. 119). Jedyne wyjątek od wskazanej zasady uczyniono w odniesieniu do osób sprawujących osobistą opiekę nad dzieckiem, o której mowa w art. 6b ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, jeżeli nie mają ustalonego prawa do emerytury lub renty i nie mają innych tytułów rodzących obowiązek ubezpieczeń społecznych. Wskazane osoby podlegają obowiązkowo ubezpieczeniu emerytalnemu, zaś ubezpieczeniom rentowym nie podlegają w ogóle (ani obowiązkowo, ani też dobrowolnie).

Podkreślenia wymaga, iż zarówno w doktrynie, jak i w judykaturze przepisy ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity Dz. U. z 2020 r, poz. 266 ze zm.) regulujące zasady podlegania wskazanym wyżej ubezpieczeniom ocenia się jako nadmiernie kazuistyczne, niejednoznaczne i budzące wiele wątpliwości interpretacyjnych.

Dokonany przez Doktoranta wybór problemu badawczego spełnia oczekiwania i wymogi stawiane w tym względzie dysertacjom doktorskim. Zaznaczyć także należy, iż problematyka stanowiąca przedmiot recenzowanej rozprawy doktorskiej, jakkolwiek obecna w wielu

opracowaniach przyczynkarskich, nie doczekała się jak dotąd obszerniejszego, monograficznego opracowania. Przedmiotowa rozprawa aspiruje do wypełnienia tej luki. Podkreślenia wymaga także aktualność podjętej problematyki oraz wskazana wyżej jej doniosłość społeczna i ekonomiczna.

2. Konstrukcja rozprawy, jej treść i ocena merytoryczna

Recenzowana rozprawa doktorska składa się z wstępu (poprzedzonego spisem treści, wykazem skrótów oraz wykazem akronimów), pięciu rozdziałów, zakończenia oraz bibliografii obejmującej wykazy: literatury przedmiotu (łącznie 197 pozycji), aktów prawnych (121), orzeczeń (77) oraz źródeł internetowych (20), z których korzystano w trakcie przygotowywania przedmiotowej dysertacji. Zauważyć przy tym należy, iż wykaz literatury przedmiotu poza jednym zaledwie wyjątkiem obejmuje publikacje wyłącznie polskojęzyczne, co w przypadku przedsięwzięcia naukowego takiego jak rozprawa doktorska musi budzić zdziwienie, tym bardziej, że problematyka stanowiąca przedmiot zainteresowania Doktoranta (w szczególności w rozdziale piątym, poświęconym zakresowi podmiotowemu ubezpieczeń emerytalnych i rentowych w wybranych krajach Unii Europejskiej) jest obecna w wielu zagranicznych publikacjach naukowych dostępnych także w polskich zasobach bibliotecznych. Korzystanie z zawartości stron internetowych zagranicznych instytucji ubezpieczeniowych to jednak nie to samo, co korzystanie z publikacji naukowych. Pozytywnej oceny wymaga natomiast liczba wykorzystanych w trakcie przygotowywania przedmiotowej dysertacji orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego, sądów apelacyjnych. Lektura recenzowanej rozprawy doktorskiej potwierdza dobrą znajomość przez Doktoranta orzecznictwa w sprawach dotyczących poruszanej w niej problematyki.

Oceniając samą konstrukcję przedmiotowej rozprawy należy stwierdzić, iż jest ona prawidłowa i właściwa dla analizy problemu badawczego będącego przedmiotem zainteresowania Doktoranta. Układ pracy jest logiczny, a tok wywodów układa się w niej w spójną i zamkniętą całość. Wyraźnie widać wzajemne powiązanie treści poszczególnych rozdziałów recenzowanej dysertacji. Jej znaczna objętość (391 stron) wynika z rozległości i skomplikowania analizowanego materiału.

We wstępie do recenzowanej rozprawy doktorskiej, którego konstrukcja i treść zasadniczo odpowiadają wymaganiom warsztatowym, zaprezentowano uzasadnienie wyboru przedmiotu badań, określono problem badawczy, zdefiniowano cel rozprawy doktorskiej oraz w sposób syntetyczny przedstawiono strukturę rozprawy oraz zawartość poszczególnych jej rozdziałów. Nie wiadomo tylko dlaczego, spośród trzech umiejętnie zastosowanych w przedmiotowej dysertacji metod badawczych, którymi są analiza

dogmatyczna, metoda historycznoprawna oraz metoda analizy prawnoporównawczej, we Wstępie wskazano tylko analizę dogmatyczną.

Rozdział pierwszy przedmiotowej dysertacji (s.10-46) poświęcono problematyce ewolucji zakresu podmiotowego ubezpieczeń społecznych, przypominając w pierwszej kolejności założenia ich bismarckowskiego modelu, a następnie prezentując nawiązujące do niego polskie rozwiązania normatywne z okresu II RP oraz ich ewolucję w okresie po zakończeniu II wojny światowej. Zasadniczo, jest to rozdział dobrze napisany i ciekawy poznawczo, choć Doktorant nie ustrzegł się pewnych błędów. I tak, wbrew informacji zawartej na s. 18 nie jest prawdą, że ustanowione w Polsce po I wojnie światowej obowiązkowe ubezpieczenie na wypadek choroby objęło swym zakresem teren całego państwa. Przypomnieć wszak należy, iż na mocy postanowień Traktatu Wersalskiego oraz polsko – niemieckiej konwencji górnośląskiej z 15 maja 1922 r. w zakresie ubezpieczenia na wypadek choroby na Górnym Śląsku w dalszym ciągu obowiązywała Ordynacja Ubezpieczeniowa Rzeszy z 19 lipca 1911 r. Nie jest także prawdziwe zamieszczone s. 34 stwierdzenie, jakoby ustanowione w 1962 r. zaopatrzenie emerytalne członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych wyprzedziło o dekadę powstanie ubezpieczenia społecznego rolników. Zaopatrzenie emerytalne rolników i ich rodzin ustanowiono bowiem dopiero w roku 1977 (o czym Autor wspomina zresztą na s. 41), zaś ustawę o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin uchwalono 14 grudnia 1982 r. (Dz. U. nr 40, poz. 268 z późn.zm.). W przedmiotowym rozdziale uwagę zwraca także brak precyzji we wskazywaniu zasad finansowania składek na niemieckie ubezpieczenia społeczne z tytułu choroby oraz z tytułu inwalidztwa. W pracy naukowej trudno zaakceptować stwierdzenia typu „[...] ze składek płaconych nie tylko przez pracowników, ale i częściowo przez przedsiębiorstwa (pracodawców)” (s. 13); czy też „Składki były płacone mniej więcej po połowie przez pracowników i pracodawców” (s. 14).

Rozdział drugi recenzowanej rozprawy doktorskiej zatytułowany „Zakres podlegania ubezpieczeniom społecznym” (s. 47-131) zawiera logiczną kontynuację wywodów zawartych w rozdziale pierwszym przedmiotowej dysertacji, odnoszącą się jednak wyłącznie do obowiązującego obecnie stanu prawnego, określonego przepisami ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Scharakteryzowano w nim zasady podlegania pozarolniczym ubezpieczeniom społecznym, wyjaśniono podstawowe pojęcia związane z tą materią (takie jak osoba podlegająca ubezpieczeniu, ubezpieczony, tytuł ubezpieczeń społecznych), przedstawiono zakres podlegania wskazanym ubezpieczeniom, ze szczególnym uwzględnieniem ubezpieczeń emerytalnego i rentowych, a także charakter prawny decyzji o podleganiu ubezpieczeniom społecznym. Podkreślenia wymaga interesujące i staranne przedstawienie konstrukcji dobrowolnego ubezpieczenia społecznego, opisywanego w piśmiennictwie zazwyczaj dość pobieżnie. Mimo generalnie pozytywnej oceny tego

rozdziału recenzowanej rozprawy doktorskiej należy stwierdzić, iż Doktorant i tym razem nie ustrzegł się pewnych błędów i niedoskonałości. I tak np. nie można zgodzić się z zamieszczonym na s. 57 stwierdzeniem Doktoranta, że zawarte w Konwencji nr 102 MOP uregulowania „nawiązują do tradycyjnych form zabezpieczenia społecznego przyjętych w doktrynie – ubezpieczenia społecznego oraz pomocy społecznej”, ponieważ jak powszechnie wiadomo, konwencje MOP, w tym także Konwencja nr 102 abstrahują zupełnie od instytucji pomocy społecznej, w ogóle nie regulując kwestii z nią związanych. Wskazana Konwencja, podobnie jak inne Konwencje MOP dotyczące zabezpieczenia społecznego nawiązuje w swych uregulowaniach do instytucji ubezpieczenia i zaopatrzenia społecznego (zob. np. liczne prace prof. Gertrudy Uścińskiej, w tym m.in. „Świadczenia z zabezpieczenia społecznego w regulacjach międzynarodowych i polskich. Studium porównawcze”, IPiSS, Warszawa 2005, s. 37 i nast.). Wątpliwości budzi także zawarte na s. 61 recenzowanej rozprawy doktorskiej stwierdzenie, że „...katalog zdarzeń wskazanych w art. 67 ust.1 konstytucji jest tożsamy z katalogiem ryzyk zaprezentowanych w ustawie systemowej, stanowiąc w ten sposób klasyczne ryzyka ubezpieczenia społecznego”. Pomijając stylistyczną niefortunność tego sformułowania zauważyć należy, iż w ustawie o systemie ubezpieczeń społecznych żadne ryzyka ubezpieczeniowego nie zostały, jak pisze Doktorant „zaprezentowane”. Wskazano jedynie rodzaje ubezpieczenia wchodzące w skład powszechnego systemu ubezpieczeń społecznych (art. 1), a to jednak nie to samo. Nie jest także prawdą, że wejście w życie wskazanej ustawy spowodowało uchylenie wszystkich regulacji prawnych odnoszących się do ubezpieczeń pracowniczych i pozapracowniczych (jak pisze Doktorant na s. 80), albowiem ustawa ta nie uchylila przecież przepisów ustawy z 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, które notabene obowiązują do chwili obecnej. Szkoda także, iż pisząc na s. 76-77 o dwustronnych umowach międzynarodowych w zakresie zabezpieczenia społecznego i ich koordynacyjnej roli w sferze podlegania ubezpieczeniom społecznym, w tym emerytalnemu i rentowym Doktorant nie wskazał z jakimi państwami i w jakim zakresie łączy Polskę takie umowy.

Kolejny, trzeci rozdział recenzowanej rozprawy doktorskiej, poświęcono charakterystyce tytułów ubezpieczeń społecznych. Jest to rozdział najobszerniejszy w przedmiotowej dysertacji (s. 132-280), co wynika z obszerności i znacznego stopnia skomplikowania materii stanowiącej jego przedmiot. Zauważyć także należy, że jest to jeden z trzech kluczowych rozdziałów tej rozprawy. Przedstawiono w nim z dużą starannością wszystkie tytuły podlegania powszechnym ubezpieczeniom społecznym, w tym emerytalnemu i rentowym, określone w art. 6, 6a i 6b ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, zaczynając tradycyjnie od tytułów związanych z wykonywaniem pracy zależnej, poprzez podleganie wskazanym ubezpieczeniom z tytułu wykonywania umów cywilnoprawnych, prowadzenie

pozarolniczej działalności, współpracę przy wykonywaniu umowy agencyjnej, zlecenia lub pozarolniczej działalności, wykonywanie mandatu posła lub senatora, pobieranie stypendium sportowego, pobieranie świadczeń z funduszy publicznych (np. zasiłku dla bezrobotnych, zasiłku macierzyńskiego, świadczenia pielęgnacyjnego czy też specjalnego zasiłku opiekuńczego), aż do tytułów niezwiązanych z osiąganiem przychodu (wykonywanie posługi duchownej, przebywanie na urlopie wychowawczym, sprawowanie opieki nad ciężko chorym członkiem rodziny, pełnienie niezawodowej czynnej służby wojskowej). Na podkreślenie zasługuje uwzględnienie w przedmiotowej analizie tytułów ubezpieczeń społecznych rzadko jak dotąd obecnych w piśmiennictwie lub przedstawianych w formie nader syntetycznej, jak np. drobna (niskoprzychodowa) działalność gospodarcza (zwana także bagatelną), wykonywanie pracy na podstawie umowy uaktywniającej, czy też wykonywanie pośrednictwa przy przewozie osób w transporcie samochodowym (kierowcy Ubera). Generalnie, jest to rozdział merytorycznie dobrze napisany i interesujący poznawczo, choć szkoda, że Doktorant nie pokusił się aby w jego końcowej części zawrzeć generalną ocenę uregulowań stanowiących przedmiot analizy i przedstawić wynikające z niej postulaty *de lege ferenda*.

Czwarty rozdział recenzowanej rozprawy doktorskiej zatytułowany „Zbieg tytułów obowiązku ubezpieczeń społecznych” (s. 281-322) stanowi kontynuację wywodów zawartych w rozdziale wcześniejszym i dotyczy sytuacji, gdy dana osoba wykonuje kilka rodzajów działalności będących tytułami do ubezpieczenia społecznego. Kluczową kwestią pozostaje wówczas rozstrzygnięcie, czy obowiązek ubezpieczenia powstaje z każdego z owych tytułów, czy też może któryś tytuł ma pierwszeństwo (czyli z tytułu tego podlega się ubezpieczeniu z wyłączeniem obowiązku z pozostałych tytułów), a jeżeli tak, to który. Podkreślić przy tym należy, iż zbieg obowiązku ubezpieczenia ma zastosowanie tylko do ubezpieczeń emerytalnego i rentowych (co notabene można było zasygnalizować w tytule przedmiotowego rozdziału). Osobną kwestią pozostaje tu problem zbiegu nabytego prawa do emerytury lub renty z tytułem do obowiązkowych ubezpieczeń emerytalnego i rentowych, zbiegu obowiązku ubezpieczenia powszechnego z obowiązkiem podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników oraz zbiegu obowiązku ubezpieczenia społecznego z systemem zaopatrzenia społecznego. Jak wskazano wyżej, materia ta została w polskim prawie ubezpieczeń społecznych uregulowana w sposób kazuistyczny i zawiły, rodzący wiele trudności interpretacyjnych. Ma ona przy tym niezwykle doniosłe znaczenie praktyczne, co podnosi rangę tego rozdziału recenzowanej dysertacji. Pod względem merytorycznym rozdział ten został napisany poprawnie, może nieco w zbyt w podręcznikowej formie. Pozytywnej oceny wymaga zamieszczenie w nim podrozdziału poświęconego ustalaniu ustawodawstwa właściwego w systemie unijnej koordynacji zabezpieczenia społecznego. Materia ta w kontekście zarobkowych procesów migracyjnych na obszarze Unii Europejskiej

ma istotne znaczenie z punktu widzenia bezpieczeństwa socjalnego osób migrujących, podejmujących pracę (działalność) na terenie dwóch lub więcej krajów członkowskich Unii. Wyrażone w przedmiotowym rozdziale poglądy Doktoranta w zakresie poruszanych w poszczególnych podrozdziałach kwestii recenzent uznaje za trafne, z jednym wszak wyjątkiem, odnoszącym się do obowiązku ubezpieczeń emerytalnego i rentowych emerytów i rencistów prowadzących nadal działalność zawodową i podlegających w związku z tym obowiązkowi ubezpieczenia z określonych tytułów. Recenzent nie podziela wyrażonego na s. 301 recenzowanej rozprawy doktorskiej poglądu Doktoranta, że objęcie obowiązkiem ubezpieczeń emerytalnego i rentowych wskazanych wyżej emerytów i rencistów należy uznać za w pełni uzasadnione. O ile objęcie ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi rencistów podejmujących zatrudnienie w ramach zachowanej zdolności do pracy jest uzasadnione, umożliwia bowiem wypracowanie przez te osoby stażu emerytalnego i powiększenie stanu konta emerytalnego, o tyle objęcie obowiązkiem ubezpieczenia rentowego emerytów jest pozbawione wszelkiego sensu, albowiem celem owego ubezpieczenia jest ochrona na wypadek utraty zdolności do pracy przed osiągnięciem wieku emerytalnego. Emeryt nie nabędzie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, a zatem obowiązujące obecnie rozwiązanie nie ma merytorycznego uzasadnienia. Uzasadnienie fiskalne jest natomiast mało przekonujące.

Ostatni rozdział recenzowanej rozprawy doktorskiej zatytułowany „Zakres podmiotowy ubezpieczeń emerytalnego i rentowych w wybranych krajach Unii Europejskiej” (s. 323-357) stanowi tak naprawdę prezentację przede wszystkim rozwiązań z zakresu systemów emerytalnych takich krajów jak Niemcy, Wielka Brytania, Francja i Włochy. Zauważyć przy tym należy, iż rozwiązania brytyjskie wciąż opierają się w głównej mierze na zaopatrzeniowych zasadach określonych w cz. V Raportu Komisji Williama H. Beveridge'a z 20 listopada 1942 r., a zatem stwierdzenie zawarte na s. 323 recenzowanej rozprawy doktorskiej, że wybrano do przedstawienia „modele ubezpieczeniowe” niezupełnie jest prawdziwe albowiem nie odnosi się do wszystkich wybranych do przedstawienia systemów. W warstwie deskryptywnej przedmiotowy rozdział recenzowanej rozprawy doktorskiej można ocenić jako poprawny, szkoda tylko, że Doktorant nie zdecydował się w końcowej jego części (np. w kolejnym podrozdziale lub w podsumowaniu) na wskazanie jakie z przeprowadzonej analizy wnioski oraz postulaty można sformułować z punktu widzenia polskiego systemu ubezpieczeń społecznych.

Recenzowaną rozprawę doktorską wieńczy Zakończenie (s. 355-365), które można uznać za napisane zgodnie z obowiązującym w tym względzie kanonem. Podsumowano w nim rozważania zawarte w poszczególnych rozdziałach, prezentując szereg trafnych uwag i ocen odnoszących się do obecnego stanu prawnego w zakresie poruszanej w dysertacji

materii. Pewien niedosyt powoduje jedynie stosunkowo skromna jak na przedstawioną w recenzowanej pracy doktorskiej ilość problemów i wątpliwości interpretacyjnych liczba postulatów *de lege ferenda*. Zwrócić należy także uwagę na fakt, iż wbrew informacji zawartej na s. 363, koordynacja systemów zabezpieczenia społecznego stanowi osiągnięcie nie XXI, a XX wieku, ponieważ została ustanowiona rozporządzeniem Rady (EWG) nr 1408/71 z 14 czerwca 1971 r. w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek oraz do członków ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie (Dz. Urz. WE L 74 z 27.03.1972 r., s. 1-83) i oparta na podobnych zasadach jak określone w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego, o którym pisze Doktorant.

Dokonując generalnej oceny merytorycznej recenzowanej rozprawy doktorskiej należy stwierdzić, iż wskazane wyżej uchybienia nie dezawuuują jej wartości. Doktorant zrealizował przyjęty cel badawczy, udowadniając przy tym, że zna i umie posługiwać się literaturą przedmiotu oraz orzecznictwem sądowym w zakresie poruszanej w rozprawie materii. Sprawnie dokonuje porównań obowiązujących unormowań z poglądami prezentowanymi w doktrynie i w judykaturze, a także między sobą, oraz, co warte podkreślenia nie stroni od własnych ocen, zazwyczaj trafnych i wyważonych.

3. Ocena formalnej strony rozprawy doktorskiej

Jak wskazano wyżej, przyjęta przez Doktoranta konstrukcja recenzowanej rozprawy doktorskiej jest prawidłowa i właściwa dla analizy sformułowanego w niej problemu badawczego. Każdy kolejny rozdział dysertacji stanowi kontynuację rozważań prowadzonych w rozdziale wcześniejszym, a wszystkie razem układają się w dobrze pomyślaną całość. Szkoda jedynie, że Doktorant nie pokusił się zakończyć każdego z nich stosownym podsumowaniem. Pozytywnej oceny wymaga poprawne posługiwanie się przez Doktoranta terminologią prawniczą. Rozważania Doktoranta są co do zasady logiczne i uporządkowane, a prowadzona analiza, jak wskazano wyżej, rzetelna. Oceniając stronę formalną przedmiotowej dysertacji należy stwierdzić, iż Doktorant nie ustrzegł się jednak pewnych niedoskonałości, czy wręcz błędów. I tak uwagę zwraca dziwna konstrukcja stylistyczna i treść niektórych zdań (np. „Istotnym znaczeniem dla rozwoju zakresu podmiotowego ubezpieczenia społecznego było wejście w życie obecnie obowiązującej ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych”-s. 43; „Niewielu jest bowiem obrońców (poza samymi beneficjentami oraz ich reprezentacjami), którzy mają preferencyjne ukształtowanie zasad i warunków ubezpieczenia rolniczego w porównaniu z ubezpieczeniem osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą” – s. 64; „Wąski zakres swobody

oraz działanie w warunkach ścisłego determinizmu stanowi dla organu rentowego o pozbawieniu go „przestrzeni prawa” w której mógłby się poruszać bez ograniczania go hermetycznymi (sformalizowanymi) rygorami dowodowymi” – s. 106; „Formę samokontroli organu rentowego stanowi brzmienie art. 83a ust. 2 ustawy systemowej” – s. 115), liczne błędy literowe i w zakresie interpunkcji, przeinaczone wyrazy (np. „wyłącznie” zamiast „wyłączenie” – s. 65; „przybiera” zamiast „nabiera” – s.84; „wykonują” zamiast „wykonujące” – s.157; „nawiązując” zamiast „nawiązania” – s.172; „dzielność” zamiast „działalność” – s.203), powtarzające się czasami fragmenty tekstu (np. s. 296-300). Osobny problem stanowią nieuporządkowane wykazy literatury przedmiotu, aktów prawnych oraz orzeczeń, a także niekompletne opisy niektórych powoływanych w recenzowanej rozprawie publikacji (np. brak części tytułu danej publikacji powoływanej po raz pierwszy czy też brak nazwiska redaktora naukowego). Generalnie rzecz ujmując, zabrakło starannej korekty autorskiej.

4. Konkluzja

Wymienione wyżej uchybienia nie przekreślają walorów recenzowanej rozprawy doktorskiej, a zostały wyszczególnione w celu dalszego doskonalenia warsztatu naukowego Doktoranta. Dysertacja magistra Piotra Sidorowicza pt. „Podleganie ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym” spełnia w ocenie recenzenta określone przepisami prawa o stopniach naukowych wymagania stawiane rozprawom doktorskim. W szczególności praca ta stanowi oryginalne rozwiązanie problemu badawczego oraz wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną Doktoranta w zakresie dyscypliny nauki prawne. Potwierdza także umiejętność prowadzenia przez magistra Piotra Sidorowicza samodzielnej pracy naukowej. Tym samym może ona być przedmiotem dalszych czynności w przewodzie doktorskim.

Mieczysław Łucior